

Юрій Гудусь

аспірант кафедри фінансів ім. С. І. Юрія

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ірина Сидор

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Серед найважливіших чинників внутрішнього характеру, які знижують показники ефективності функціонування вітчизняних підприємств є недоліки управління фінансовими ресурсами. В економічній науці фінансові ресурси розглядають як провідний чинник економічного розвитку підприємств, а чітке та продумане управління ними – важливою передумовою ефективності будь-якої господарської діяльності. Від цього залежить не тільки успіх підприємства, але й його конкурентоспроможність на ринку.

Питання теорії і практики управління фінансовими ресурсами підприємств завжди перебували серед найбільш затребуваних напрямів наукових досліджень з проблематики корпоративних фінансів. Наукові розробки з цього напрямку фінансової науки представлені у науковому доробку І. Бланка, Н. Треньова, Ю. Вінц, А. Горбань та інших вчених. Проте, зважаючи на те, що в сучасний період підприємствам доводиться функціонувати в умовах дії безпрецедентних ризиків (глобальна епідемія коронавірусу, повномасштабна агресія проти нашої держави, найбільша континентальна війна у Європі за останні десятиліття), то науково-методичні підходи до управління фінансовими ресурсами підприємств потребують детального перегляду. Не вирішеними залишаються питання щодо методів та алгоритмів управління фінансовими ресурсами підприємств, оцінки якості їхнього формування і оптимізації структури, ефективності використання.

В економічній науці під фінансовими ресурсами розуміють грошові доходи і нагромадження, які підприємство формує в результаті господарської діяльності за рахунок власних і позикових джерел фінансування, й спрямовує на утворення активів, грошових резервів, а також інші цілі, визначені стратегічними пріоритетами його розвитку. Фінансові ресурси значною мірою характеризують фінансовий потенціал підприємства, а саме його можливості у здійсненні витрат для отримання доходу. Поряд із трудовими та матеріальними ресурсами, фінансові ресурси характеризують ресурсне забезпечення підприємств. Проте, не усі фінансові ресурси підприємства відображені у бухгалтерському балансі, адже у ньому відображена тільки сума нерозподіленого прибутку, а реальний обсяг фінансових ресурсів визначає показник чистого прибутку. Розподілену частину прибутку доцільно відображати як вкладення фінансових ресурсів. Практичне використання методики визначення приросту фінансових ресурсів підприємства пов'язано з оцінкою результативності управління фінансовими ресурсами у поточному році.

Нові чинники глобального характеру, які супроводжують функціонування вітчизняної економіки, радикальним чином впливають на вирішення завдання щодо формування фінансових ресурсів корпоративного сектору. У часи планової економіки при нестачі фінансових ресурсів підприємства через збитковість чи інші

причини, вона покривалась державою через систему перерозподілу від інших підприємств. В умовах становлення ринкової економіки підприємства мають самостійно вирішувати питання щодо формування необхідних обсягів фінансових ресурсів, використовуючи для цього усі можливі джерела.

В умовах ринку фінансові ресурси підприємств формуються з внутрішніх та зовнішніх джерел. Основу цих ресурсів закладає статутний капітал суб'єкта господарювання, який формується від час його створення. У подальшому, в результаті господарської діяльності, він примножується й доповнюється іншими ресурсами внутрішнього і зовнішнього походження. Якщо підприємство працює прибутково, то його власні фінансові ресурси поповнюються з отриманого прибутку. У розвинених країнах з ринковою економікою провідну роль серед зовнішніх джерел формування фінансових ресурсів відіграє акціонерний капітал, утворений за рахунок емісії цінних паперів. Проте в Україні, де є проблеми із дотриманням прав власності, а фондовий ринок слаборозвинений, підприємства вкрай обмежено використовують емісію акцій як спосіб залучення капіталу, адже це може призвести до рейдерського захоплення підприємства та втрати контрольованості з боку власників. Іншими зовнішніми джерелами формування фінансових ресурсів підприємства можуть виступати бюджетні асигнування, а також пайові та інші внески трудового колективу. Зауважимо, що у зарубіжній практиці введення працівників до складу міноритарних власників підприємства є звичною, а тому пайові внески працівників як спосіб мобілізації додаткових ресурсів підприємства достатньо поширений. В Україні він має гіпотетичний характер і практично не зустрічається у корпоративній практиці.

У формуванні фінансових ресурсів підприємства можна дотримуватись кількох стратегій. На думку Т. Безбородової, «можна виокремити п'ять стратегій поведінки, а саме: використання власних коштів для розширення своєї ринкової бази; об'єднання фінансових ресурсів кількох підприємств для реалізації певних проектів на ринках; залучення коштів з усіх можливих джерел фінансування для реалізації інноваційних програм підприємства; залучення донорських коштів; перехресне фінансування» [2]. Вибір конкретного виду стратегії значною мірою залежить від того, які цілі ставить менеджмент підприємства, а також від галузі економіки та ринкового становища самого підприємства. За позицією Д. Опачинського, такими «цілями можуть бути визначені: створення конкурентоспроможної бази підприємства; лідерство серед конкурентних фірм; уникнення банкрутства; зростання обсягів виробництва та реалізації; збільшення прибутку; збільшення ринкової вартості фірми» [5].

На думку А. Горбан, «оптимальний варіант формування та використання фінансових ресурсів базується на застосуванні системно-аналітичного підходу до управління фінансами підприємства. В основі цього підходу – доцільність управлінського рішення, яке визначається ситуацією, яка формується під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища» [4].

Управління фінансовими ресурсами є складним процесом, яких охоплює кілька основних етапів, що відбуваються циклічно:

– визначення проблеми, пов'язаної із нестачею фінансових ресурсів або недостатньою ефективністю управління ними. На цьому етапі керівництво підприємства на підставі моніторингу управлінських рішень попередніх періодів ідентифікує проблеми та нереалізовані можливості;

– звернення до досвіду менеджерів з приводу управління фінансовими ресурсами. На цьому етапі необхідно вивчити досвід інших підприємств, які свого часу зіштовхувались із подібними проблемами та способами їх вирішення. Це дає можливість керівництву зменшити витрати на вирішення проблеми з управління фінансовими ресурсами, а також мінімізувати ймовірність ухвалення хибних рішень;

– визначення альтернативних рішень, їхнє усебічне оцінювання щодо можливих вигод і витрат, максимізації ефекту. Зауважимо, що варіативність у прийнятті управлінських рішень є одним із ключових принципів фінансового менеджменту, а в управлінні фінансовими ресурсами його значення винятково високе;

– прийняття управлінського рішення, що є безпосереднім наслідком вибору найбільш прийняттого варіанту вирішення управлінської проблеми на попередньому етапі управлінського циклу. Таке рішення має враховувати не лише співвідношення витрати/вигоди, але й кореспондувати із стратегічними цілями розвитку підприємства;

– реалізація управлінського рішення, яке має здійснюватись на засадах ретельного планування усіх дій, системності та командної роботи персоналу;

– оцінювання результатів реалізації управлінських рішень, яке має бути безперервним процесом. Крім контролю за виконанням поставлених завдань, аналізу фінансової та іншої звітності, доцільно застосовувати також інші способи контролю результатів реалізації управлінських рішень, а саме опитування щодо задоволеності інтересів працівників, контрагентів підприємства.

Отже, від ефективної організації управління фінансовими ресурсами підприємства залежить не лише його фінансовий стан у поточному періоді, але й становище на ринку та перспективи розвитку на майбутнє. Систему управління фінансовими ресурсами можна характеризувати як ефективну лише тоді, коли вона дає можливість раціонально використовувати наявні ресурси і забезпечити системний пошук варіантів подальшого розвитку підприємства. При управлінні фінансовими ресурсами підприємства необхідним є застосування системного підходу, що підпорядкований стратегічним пріоритетам розвитку підприємства та визначає доцільність управлінського рішення залежно від ситуації, яка виникає під впливом внутрішнього та зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Балашов О. В. Фінансові важелі управління фірмою. *Фінанси України*. 2009. № 5. С. 35-39.
2. Безбородова Т. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2006. № 5. С. 21-23.

3. Вінц Ю. О. Удосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2007. № 3. С. 267-270.
4. Горбан А. П. Управління фінансовими ресурсами підприємства. *Проблеми матеріальної культури*. Серія: Економічні науки. 2018. № 15. С. 20-21. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/35549/05-Gorban.pdf>
5. Опачинський Д. Методи визначення приросту фінансових ресурсів підприємства, напрямів та ефективності їх використання. *Економіст*. 2011. № 8. С. 23-27.